

5. Fargnoli, R. Austria's fiscal rules: climbing the mountain towards effective fiscal relations. Country Focus, 1. January 2014. [Electronic source]. – doi: 10.2765/68747

6. Freedom House. Freedom in the World 2013 - Austria. [Electronic source]. – Available at: <https://www.refworld.org/docid/5139c25e23.html>

7. STATISTIK AUSTRIA. Statistics. [Electronic source]. – Available at: http://www.statistik.at/web_en/statistics/index.html

*Scientific supervision by A.S. Mahdich, PhD in Economics, Professor.
Language supervision by H.I. Miasoid, PhD in Pedagogy, Associate Professor.*

Р. Ключник
кандидат політичних наук, доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Глобалізація – процес амбівалентний. Вона, об'єднуючи весь світ у єдину систему, має й зворотний бік. Екологічні, соціально-економічні та політичні виклики, з'явившись в одній країні, миттєво поширюються на весь світ. Прикладами є банкрутство банку «Lehman Brothers» у 2008 р. та початок «Арабської весни» у 2010 р. Ці та інші процеси впливають на освіту та науку, які мають у найкоротший термін знайти відповіді на нові виклики.

К.А. Антюхова пропонує розуміння глобальної освітньої політики як цілеорієнтованої системи заходів, що забезпечує отримання освіти, необхідної для стійкого розвитку сучасної цивілізації. Така цілеорієнтована система забезпечує взаємодію неурядових організацій з державою, взаємне збагачення національних систем у пошуку сценаріїв розвитку. Глобальна освітня політика формує рекомендований вектор розвитку національних систем, далеко не обов'язковий, але такий, який гарантує конкурентоздатність освітньої системи у загальносвітовому масштабі [1, с. 162]. Розглядаючи акторів глобальної освітньої політики, авторка відносить до них не лише державу, а й міжнародні організації UNICEF, UNESCO, OECD та транснаціональні корпорації на кшталт Google або Microsoft. Особливе місце сьогодні посідають освітні екосистеми, такі як Масачусетський технологічний інститут (США), Сколково (Росія), Університет Ніцци – Софія Антиполіс (Франція) тощо. Вихід таких екосистем на глобальний рівень проявляється у двох вимірах. По-перше, затребуваність онлайн-курсів глобальних освітніх платформ, як-от Coursera. По-друге, вплив дистанційних освітніх програм на діяльність хедхантерів, які виключають у своїх анкетах вимогу про наявність вищої освіти, вважаючи пріоритетними конкретні навички. Так, це вже зробили компанії SuperJob та HeadHunter [2].

Видається очевидним, що сучасні стейкхолдери прагнуть бачити освічених та підготовлених до автономної діяльності фахівців. Що ж існує насправді? Підготовка таких кадрів ведеться, але не всюди. Нерівномірність розподілу освітніх благ є глобальною проблемою для сучасного світу. Причому це стосується не лише вищої, а й середньої освіти. Так, прикладом освітньої нерівності є Російська Федерація, де доступ до освітніх благ залежить не лише від майнового стану, а й від географічного розташування регіону. Так, у Санкт-Петербурзі 42% шкіл є «просунутими» та «елітними», а в Забайкальському краї – лише 2%. У результаті егалітарність (рівна доступність) якісної освіти підміняється її селективністю (вибірковою доступністю). Така нерівність у пострадянських країнах часто зумовлена достатком та статусністю батьків. Як наслідок, бачимо зниження соціальних домагань у тих, хто не має матеріальних та інших можливостей отримати освіту у вузах з високим конкурсом та / або високою платою за навчання. Спостерігається відтворення соціально-економічної нерівності, оскільки в будь-якому суспільстві освіта є соціальним ліфтом [3, с. 21].

В Україні ситуація є дещо схожою. Ще у 2005 р. експерти попереджали про нерівність доступу до освіти, яка поступово стає в Україні додатковим джерелом подальшої соціально-економічної нерівності, що сприяє поглибленню соціального розшарування населення [4, с. 157]. Сьогодні ця нерівність поглибилася, що красномовно демонструють результати складання ЗНО випускниками різних закладів.

На нашу думку, наявність «елітних» гімназій та ліцеїв та нестача кваліфікованих кадрів у звичайних школах призводять до помітної різниці в успішності складання ЗНО абітурієнтами. Широко розповсюджена надмірна профілізація середньої освіти обертається прогалинами в знаннях з тих предметів, які не є в даному закладі профільними. Часто випускник мовної гімназії нездатен розв'язати нескладне алгебраїчне завдання, натомість випускники закладів з поглибленим вивченням математики можуть мати труднощі з розумінням історії чи літератури. Рішення щодо навчання дітей в «елітних» спеціалізованих навчальних закладах приймаються часто батьками до досягнення дітьми підліткового віку, коли більшість дітей не мають реалістичних уявлень про свою майбутню професію. Відтак, може знижуватися рівень загальних компетентностей на тлі відносно глибоких знань з двох-трьох дисциплін. Якщо говорити про якість підготовки абітурієнтів, то простежується кореляція між місцем проживання школяра та його рейтинговим балом ЗНО. За рейтингом шкіл України 2020 р., до першої десятки середніх навчальних закладів увійшли вісім київських закладів, один львівський та один житомирський [5]. З першої сотні рейтингу – лише п'ять закладів, які розташовані не в обласних центрах. Відповідно, вступити до закладу вищої освіти (а, відтак, і отримати більше шансів на

працевлаштування) набагато легше мешканцю Києва, ніж іншого міста, та мешканцю обласного центру, ніж маленького міста чи села. Крім того, мешканці великих міст часто можуть користуватися послугами приватних викладачів (репетиторів), чії послуги практично завжди оплачуються без сплати податків, збільшуючи обсяг тіньової економіки.

Втім, пострадянські країни принаймні не зіштовхуються з проблемою базової грамотності. У той же час ЮНЕСКО повідомляє, що у 2020 р. 773 млн дорослих були неписьменними, а понад 617 млн дітей та підлітків не мали необхідних навичок з читання та математики [6]. Більше того, у деяких країнах та регіонах влада чи певні політичні сили, які фактично виконують владні функції, забороняють отримувати освіту певним категоріям населення (часто жінкам або представникам етнічних меншин). Напади на школи та школярів – звичайна практика терористичної організації «Боко Харам». Радикали в Пакистані, Афганістані, Сомалі та інших країнах також роблять отримання освіти небезпечною справою. Для багатьох навчальних закладів країн Азії, Африки та Латинської Америки продовжувати навчання під час локдауну 2020 р. було неможливим через відсутність у шкіл та учнів доступу до Інтернету.

Отже, освіта залишається малодоступною в багатьох країнах, доступ до неї перекривається як через економічні, так і через політичні обставини, включаючи протидію з боку радикалів. Ми переконалися, що навіть в Україні доступ до якісної освіти часто залежить від наперед визначених обставин, як-от рівень достатку батьків учня та місце проживання.

Список використаних джерел

1. Антюхова Е.А. Акторные модели глобальной образовательной политики / Е.А. Антюхова // Полис. Политические исследования. – 2020. – № 3. – С. 158-168.
2. HeadHunter уберет из резюме графу об образовании / Коммерсантъ. – URL: <https://www.kommersant.ru/doc/3861210>.
3. Белеева И.Д. Проблема образовательного неравенства в современной России / И.Д. Белеева, Н.Б. Титова // Педагогическое образование в России. – 2018. – № 12. – С. 18-22.
4. Левчук Н.М. Нерівність доступу до освіти в Україні: соціальні детермінанти та наслідки / Н.М. Левчук // Демографія та соціальна економіка. – 2005. – № 2. – С. 148-158.
5. ТОП-200 шкіл України за результатами ЗНО 2020 року / Osvita.ua. URL: <https://ru.osvita.ua/school/rating/76202/>
6. Literacy teaching and learning in the COVID-19 crisis and beyond' – The role of educators and changing pedagogies – Concept Note // UNESCO. – URL: <https://en.unesco.org/sites/default/files/ild2020-concept-note-en.pdf>